

Over twintig jaar werkt bijna elke commerciële melkveehouder met kruisingskoeien, voorspelt de Amerikaanse onderzoeker Les Hansen.

Hij noemt zichzelf 'mister crossbreeding'. 'De HF was de meest superieure koe, maar nu heeft ze defecten.'

Zijn inleidingen krijgen nooit het thema kruisen mee. Dr. Les Hansen kondigt liever aan dat hij gaat vertellen over de problematiek van inteelt. 'Bij kruisen laaien de emoties al bij voorbaat hoog op. Over inteelt wil iedereen praten en om dat op te lossen kom je automatisch bij kruisen terecht.'

De 54-jarige Amerikaan van Deense en Noorse afkomst dankt zijn bekendheid aan

de kruisingsproeven in Californië. Kruisingsdieren scoorden goed op vruchtbaarheid, gezondheid en vitaliteit. Het legde de zwakke plekken van het HF-ras genadeloos bloot. Daarmee maakte hij in Holsteinkringen geen vrienden. 'Ze denken dat ik de HF-fokkerij wil vernietigen,' zo kent de vlot pratende Hansen zijn reputatie, 'maar dat is zeker niet zo. Ik ben wel streng voor het ras, maar dat verdient het ook. Dertig

jaar geleden was de HF-koe de beste, gezondste koe, nu heeft ze defecten.'

Hansen is docent en onderzoeker aan de universiteit van Minnesota. Hij benadrukt dat hij is opgegroeid op een HF-fokbedrijf en al vanaf 1969 elk jaar trouw naar de World Dairy Expo gaat in Madison. 'Het verhaal over kruisen is niet van toepassing op stamboekfokkers. Zij moeten zich bezighouden met genetische vooruitgang. Kruisen is geen genetische vooruitgang. Het is bedoeld voor commerciële melkveehouders die gebruik willen maken van de bonus die heterosis heet.'

Hansen geniet zichtbaar van de belangstelling en praat honderduit. 'Ik ben een extraverte wetenschapper en geen geneticus die in zijn ivoren toren zit. Dat is behoorlijk uniek.'

Op Hansens onderzoek bij zeven melkveehouders uit Californië is behoorlijk veel kritiek. Hansen hoort de kritische vragen niet voor het eerst en antwoordt behendig. Hadden de melkveehouders commerciële belangen? Was er wel een eerlijke vergelijking met HF? Is het onderzoek wel wetenschappelijk verantwoord uitgevoerd? 'Wees nou eerlijk. Wat was er nu eigenlijk nieuw of verrassend aan de uitkomsten? Niets toch zeker. We weten al heel lang dat heterosis gezonde en vruchtbare koeien levert.'

In het verleden is kruisen geen blijvertje gebleken. Waarom wordt kruisen volgens u dan nu wel een succes?

'Er is de laatste vijftien jaar veel veranderd. De HF-koe heeft als superieur ras terecht de hele wereld veroverd. Haar melkproductie en uierkwaliteiten waren en zijn onbetwist de beste. Maar de tijden zijn veranderd. Er is eenzijdig op melk gefokt en dat is ten koste van vruchtbaarheid gegaan. Daarbij is de keuze voor grote en melktypische koeien de druppel geweest voor de vruchtbaarheid en gezondheid. Daartegenover staat dat andere rassen hun uivorm en melkproductie hebben verbeterd. De tijd is nu rijp voor kruisen.'

Wat is uw advies met betrekking tot kruisen?

'Maak een plan, denk op langere termijn. Veel mensen zullen adviseren na de eerste generatie weer terug te kruisen met HF, daar heeft de gevestigde orde nu eenmaal belang bij. Maar daar komen ook de teurstellingen vandaan. Mijn advies is een driewegkruising te volgen met drie verschillende rassen, dan houdt je heterosis en blijft het overzichtelijk, en dan het liefst met een derde deel HF in de koeien, dan houdt je de melk en de uiers erbij.'

Met welke drie rassen kan dat het best gebeuren?

'Uit onze proef kwamen de Scandinavische rassen en vooral de Zweedse roodbonte er goed uit, net als de Montbéliarde. Deze rassen hebben een grote genetische

afstand met Holstein. De Normandiërs vond ik ook verrassend, ze kunnen in melkproductie wellicht niet meekomen, maar ze passen goed bij volledige grasrantsoenen. Elk bedrijfstype heeft zijn eigen ideale rassen. Dat is afhankelijk van de omstandigheden en het milieu. Momenteel lobby ik wereldwijd om vervolgonderzoek te mogen doen. Ik wil kruisingsdieren graag onder verschillende omstandigheden testen. Doen ze het in elk milieu even goed of is er een heterosis/genotype-milieu correlatie?'

Hoe reageren de HF-collega's op de uitkomsten?

'De hele wereld draait om de HF-fokkerij. Er wordt geïrriteerd gereageerd. Vooral marketingmensen bij KI's zeggen geen leuke dingen. De directeuren van grote fokkerijorganisaties weten dat kruisen eraan komt, ze geven me "off the record" gelijk, maar zullen het nooit in het openbaar toegeven. Er is veel discussie en dat is goed. Ik denk dat kruisen echt gaat door.'

Wat vernietigt je fokkerij meer: Backgård of Leduc?

zetten, over twintig jaar kruisen bijna alle commerciële melkveehouders. Als dat niet zo is, dan is de hele ontwikkeling in ieder geval een "wake-up call" voor de HF-fokkerij geweest. Elk stamboek heeft momenteel commissies aan het werk die zich druk maken over de toekomst van het ras.'

Binnen de HF-fokkerij is toch nog variatie genoeg om vooruitgang te boeken?

'Er zijn slechts vijf verschillende geschikte foklijnen in de HF-fokkerij: Blackstar,

Mountain, Manfred, Rudolph en Prelude. De inteelt in de HF-populatie bedraagt 5 procent, terwijl het percentage van 6,25 toch wel het uiterste is. Er is geen weg terug, want er is geen outcross meer, ook niet in Nieuw-Zeeland. We hebben wereldwijd maar één soort HF-koe. Dat vind je meteen terug in de hoge kalversterfte. We hebben het pad gevolgd van het beste keer het beste en dat zo snel mogelijk. Met dank aan het animal model komen overal dezelfde families bovendrijven. De HF-fokkerij is als het kapitalisme, het gaat om snel winst halen.'

De meeste fokkerijinstellingen nemen gezondheid en vruchtbaarheid mee in de keuze van hun stieren. Zijn er noggenoege verschillen binnen HF?

'We kunnen wel wat doen als we er echt serieus mee bezig gaan, maar dan moet je productie voor maximaal dertig procent inwegen. Fokkers moeten duidelijk tegen hun KI zeggen dat ze de secundaire kenmerken mee moeten nemen. Ik zie dat nog onvoldoende. Dan moeten ze stijl, hoogte en scherpte laten zitten en gaan voor de koe die makkelijk kalft, vlot drachtig wordt en lang op het bedrijf blijft.'

Heeft fokken op meer en beter exterieur nut?

'Kracht heeft niets te maken met melkproductie en de breedte van het bekken zegt niets over geboortegemak. Als je minder kalversterfte wilt, moet je niet met stieren zoals Jed fokken. Wat vernietigt je fokkerij meer: Backgård of Leduc? En praat me niet over de breedte tussen de voorbenen, want daar zitten het hart en de longen niet eens. We hebben juist ruimte bovenin nodig, tussen de schouders, daar zit het klem.'

Er is nog een lichtpuntje, geeft Hansen aan. 'HF test wereldwijd maar liefst vijfduizend stieren per jaar. Dus is er een kans op zo'n gelukkige toevalstreffer. Eén zo'n stier is in de fokkerij van onschatbare waarde.'

Alice Booij

Les Hansen ziet het meest in drieweg kruising met een derde deel Holstein

'HF verdient een strenge aanpak'